

Zbornik radova**OBRAZOVANJE I RAZVOJ**

Institut društvenih nauka, Beograd, 2013, str. 383

Obrazovanje je od neprocenjive važnosti u dostizanju održivog razvoja zemlje, budući da omogućava stručno osposobljavanje i napredovanje pojedinaca kao i podizanje nivoa kvaliteta života i blagostanja čitavog društva. Stalno usavršavanje veština i sposobnosti ljudi i preduzimanje aktivnosti i mera koje omogućavaju stvaranje inovativnog društva i društva zasnovanog na znanju postaju imperativ u savremenom društvu. Aktualizovanju značaja obrazovanja za održivi ekonomski razvoj jedne zemlje, doprinela je Evropska komisija usvajanjem strateškog dokumenta u novembru 2012. pod naslovom "Promišljanje o obrazovanju", sa namerom isticanja svestranosti, kreativnosti i preduzetničkog duha pojedinaca, što bi zemljama članicama EU trebalo da posluži kao smernica kako da obrazovne sisteme prilagode realnim potrebama tržišta rada tokom ove decenije. U cilju podizanja realnog nivoa stručnosti i obrazovanja, od nacionalnih prosvetnih vlasti zemalja članica se očekuje da promene postojeće obrazovne strategije kako bi se mnogo više fokusirale na razvoj istraživačkih sposobnosti, podsticanje inovativnosti i preduzetničkih veština, nego na formalno akademsko zvanje.

Centar za ekonomska istraživanja Instituta društvenih nauka je 30. maja 2013. godine održao, dvadeset treći po redu, godišnji naučni skup multidisciplinarnog karaktera na temu "Obrazovanje i razvoj", sa ciljem sagledavanja i rasvetljavanja kontraverze složenog odnosa obrazovanja i razvoja sa više različitih aspekata (ekonomskog, sociološkog, filozofskog, demografskog itd). Na skupu su učestvovali najistaknutiji istraživači iz domena ove problematike kako iz zemlje tako i iz inostranstva (Rusija, Slovenija, Crna Gora, Hrvatska). Cilj održavanja ovogodišnjeg naučnog skupa je da se problem obrazovanja ponovo vrati na scenu društvenog interesovanja uz pomoć kritičke analize postojećeg koncepta obrazovanja.

U svojim priložima autori su se uglavnom bavili sledećim temama: obrazovni sistem na tranzicionoj vetrometini, povezanost između ljudskog kapitala i ekonomskog rasta i nejednakosti, doprinos obrazovnog sistema demografskom razvitku, nediskriminativno obrazovanje, jačanje veza između obrazovanja i potreba tržišta rada, doživotno učenje, uticaj demografske krize na obrazovni sistem Srbije, značaj preduzetništva i inovacija za mlade itd. Na ukupno 383 stranice, preko pedeset autora objavilo je 44 rada s ciljem ukazivanja na međuzavisnosti koje se javljaju

između obrazovanja, s jedne, i održivog ekonomskog rasta, ekonomskih nejednakosti, tržišta rada, demografskog razvitka, te razvoja društva u celini, s druge strane.

Veselin Vukotić je, u radu pod naslovom " $S = z \cdot i^2$ ", pokušao da pronađe odgovor na sledeća pitanja: Kako promena dominantne društvene paradigme koja prati globalizacione procese utiče na sistem obrazovanja i kako bi taj sistem trebalo da odgovori tim izazovima; Da li postoje i koje su to smernice i putokazi koji ukazuju na dalje pravce razvoja u ovoj oblasti; Kako definisati konceptijski okvir istraživanja obrazovanja; Kako obrazovanju dati putokaze budućeg razvoja? Vukotić ističe da je stalno fokusiranje na vezu znanja i sposobnosti pojedinca ideja transformacije sadašnjeg sistema obrazovanja. Po njegovom mišljenju, neophodno je sistematski, holistički usaglašavati aktivnosti na području znanja (z), sa aktivnostima koje bi podstakle intenzitet tj. brzinu života (i).

U svom prilogu pod naslovom "Kako da obrazovni sistem doprinese boljem demografskom razvitku", Mirjana Rašević ukazuje da nizak nivo fertiliteta, kao posledica odlaganja rađanja dece za sve kasnije godine života, može biti smanjen uz pomoć reforme obrazovnog sistema. Autorka navodi da bi raniji ulazak u roditeljstvo mogao biti podstaknut smanjenjem godina individualne starosti na završetku školovanja. Pri tom, naglašava da je, pored klasičnih mera populacione politike vezanih za smanjenje ekonomske cene podizanja deteta i usklađivanje rada i roditeljstva, neophodno preduzeti posebne mere sa ciljem ublažavanja fenomena nedovoljnog rađanja dece i njegovih posledica. Autorka zaključuje da bi mere populacione politike morale biti intenzivne, direktne, dugoročne, strateškog tipa, ali i istraživačke i celovite, kako bi se ostvarili veći efekti na planu fertiliteta.

U radu pod naslovom "Ljudski kapital, ekonomski rast i nejednakosti" analizira se značaj ljudskog kapitala kako za pojedince, tako i za nacionalne privrede u celini, uz posebno isticanje međuzavisnosti obrazovanja i ekonomskih nejednakosti. Autor Danilo Šuković naglašava da uticaj obrazovanja zavisi ne samo od dužine školovanja već posebno i od kvaliteta tog obrazovanja i prilagođenosti stečenih znanja potrebama tržišta. On smatra da doprinos obrazovanja ekonomskom razvoju u velikoj meri zavisi od funkcionisanja slobodnih, nezavisnih i jakih institucija. Autor takođe ističe činjenicu da se investicije u ljudski kapital ne vrše samo kroz formalno obrazovanje i programe obuke, već i sticanjem iskustva na poslu, kao i bezbrojnim komunikacijama sa drugim ljudima.

Vladimir Nikitović, u radu pod nazivom "Uticaj demografske krize na obrazovni sistem Srbije", analizira posledice raznih političkih kretanja i

procenjuje osetljivost razvoja dinamike stanovništva i mladih u obrazovnom uzrastu na različite politike. Autor ističe da će obrazovni sistem Srbije biti suočen sa ozbiljnim izazovima nastalim usled nepovoljnih demografskih tendencija, što se naročito može odraziti na dostupnost i kvalitet obrazovanja u naglašenim depopulacionim oblastima zemlje. Po mišljenju Nikitovića, neophodno je ostvariti porast fertiliteta kako bi se obuzdao proces smanjenja populacije školskog uzrasta, posebno na srednji i duži rok, dok bi istovremena realizacija pronatalitetnih i pro-imigracionih politika u naredne četiri decenije produkovala najdelotvornije rezultate, nezavisno od dužine vremenskog perioda.

U radu "Obrazovni sistem na tranzicionoj vetrometini – Bespuća i mrtvoudice aktuelnih razvojnih alternativa" Ljubomir Madžar daje prilično detaljan pregled brojnih i raznovrsnih doprinosa obrazovanja privrednom rastu i naglašava defekte različitih tržišnih i vantržišnih regulativnih mehanizama koji koordiniraju i usmeravaju alokacione procese unutar obrazovnog sektora. Osim toga, ističe pogubnu deformaciju dugoročnih tendencija obrazovnog razvitka. Autor ukazuje na činjenicu da deformisan privredni rast uslovljava i emituje deformisane informacione signale tražnje za kadrovima. Stoga bi razvoj obrazovnog sistema trebalo usmeravati ne prema tekućim impulsima tražnje nego prema autentičnim kadrovskim potrebama na dugi rok.

Nevena Vučković Šahović, u prilogu "Pravo na obrazovanje: Obaveze država i opšte i posebne mere za ostvarivanje", ističe da je ostvarivanje prava iz obrazovanja sporo u Srbiji, kao i u većini drugih zemalja. Autorka ukazuje na činjenicu da je proces sprovođenja reforme obrazovanja sporiji od tempa razvoja društva i od promena koje zahtevaju stalno prilagođavanje. I pored toga što je Srbija napravila važne korake u zakonodavnoj reformi, autorka konstatuje da praksa uživanja prava iz obrazovanja ukazuje na potrebu da se još mnogo toga učini na ovom planu.

Tatjana Milivojević i Jadranka Jovanović, u radu "Kritika reforme srednjoškolskog obrazovanja sa stanovišta personalizma", razmatraju reforme srednjoškolskog nivoa obrazovanja i probleme nastale usled ukidanja većeg broja opšteobrazovnih predmeta za učenike srednjih stručnih škola. Autorke smatraju da u obrazovnom sistemu mora da ostane mesta za razvoj opšte kulture, jer su potrebne ličnosti koje će društvo moći da vode u skladu sa savremenim tokovima. One ističu da osnovnu premisu razvoja pojedinca i društva predstavlja interdisciplinarnost, kao ključna obrazovna determinanta zdrave ličnosti i zdravog društva.

Dušan Mojić, u radu "Sistemske prepreke upostavljanju obrazovanja kao ključnog činioca razvoja u Srbiji", analizira objektivne i subjektivne činioce koji sprečavaju uspostavljanje obrazovnog postignuća kao ključnog kanala društvenog uspona na ličnom planu, a samim tim i odlučujućeg razvojnog faktora društva u celini. Mojić naglašava da je kreiranje socijalnih biografija mladih u sferi obrazovanja ograničeno širim društvenim/strukturalnim uslovima, ali i oskudnošću porodičnih i ličnih resursa. Autor zaključuje da je društvo koje nema snage, pa ni volje, da obrazovanje uspostavi kao ključni činilac sveukupnog razvoja zemlje osuđeno na izvesnu dugotrajnu stagnaciju, a moguće i nazadovanje u svakom pogledu.

Kao autori radova u zborniku *Obrazovanje i razvoj* javljaju se i Kosta Josifidis, Slobodan Maksimović, Neven Cvetičanin, Branislava Bujišić, Maja Baćović, Predrag Petrović, Zorica Mršević, Darko Marinković i mnogi drugi. Značaj zbornika radova *Obrazovanje i razvoj* ogleda se u tome što su u njemu prezentovani rezultati istraživanja, kao i opservacije autora različitih naučnih profila, koji sa aspekta svoje struke razmatraju pitanja vezana za ovu tematiku. Predstavljene ideje mogu poslužiti za definisanje konkretnih mera kako bi se unapredio kvalitet obrazovanja i usaglasio odnos između obrazovnog sistema i tržišta rada, što bi se indirektno odrazilo na dostizanje održivog ekonomskog, odnosno celokupnog razvoja zemlje.

Jelena Zvezdanović